

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Dordrechtschen Predikant Nu Sieck-Meester Ende
Ziel-Trooster Gheworden Over eenen armen sieken Uyl
Die In Doots Noodt Light**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1671

Saemen-Sprake.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34156

SAEMEN-SPRAKE.

Siecken Uyl.

Siet ghy daer/ mijnen lieben broeder & ick hebbe
soo laech naer uwe komste ghehaecht/ om dat
u renighen troost ende by-stant te hebben in desen
mijnen nytersten NOOT: Want ick hadde verstaen
dat ghe het ampt van preken ghestaecht hadt/ ende
sieck-meester, en Ziel-trooster gheworden waert.

Sieck-meester.

Ghelijck ghe siet/ broeder: Ick was 't preken
laech moep: Want mijne herffenen sonden ten le-
den om-ghebraept hebben met al dat ondersoekert
ende lesen van de Schriftuere / en van de H. Wa-
terg: Ick en kost alle die seerp-sinnigheden niet
kennen; soo hebbe ick my van begheben om de
Darysche boeken te lesen/ ende daer upt te klypen
mynge historpiens tot spot vande Paepen.

Siecken.

Wat's wel: Want dit konnen oock de plompe
vrianden wel doen. Hebt ghy missechten van alle
de historpiens eenen boeck upt-ghegheben?

Sieck-meester.

Al of g'het niet en wist.

Siecken.

Ick hebbe ergheus set verstaen van eenen boeck
die den Roomschen Uyl-spieghel heet.

Sieck-meester.

Wat is den selven.

Siecken.

Hebt ghy van het schrijven mede gestaecht/ ende

de penne in 't dach ghesteken / aenghesten dat ghe
nu Sieck-meester en Ziel-trooster gheworden zijt

Sieck-meester.

Ick sagh dat'er vele van onse eygen gemeente/
naemelyck de treflykste ende de Mens-wijse /
teghen mijnen Roomschen Uyl-spieghel kzaep-
den / ende daer-mede schimpten / als of hy schan-
delijck / onbeschoft / ende ont sightelijck wart: Ick
docht / heb ick anders geenen danck booz al mijn
sweert ende ezels-arbejt die ick daer ober ghedaen
hebbe / ick steke de penne in 't dach : alsoo heb ick
my ten lesten begheben om sieken by te staen / ende
zielen te troosten.

Sieken.

Aengaende het zsel-troosten / daer sie ick u man-
ghenoegh toe? Waer verstaet ghy u oock wel aen
het sieck-meesteren?

Sieck-meester.

Dat en sout ghy niet braeghen / waer't saeken
dat ghe mijnen Antwerpschen Uyl had ghelesen.

Sieken.

Wien heb ick van achter tot bozen gelesen / maer
niet kunnen mercken dat ghe hier spreekt van
siekten of medecijnen?

Sieck-meester.

Ghy en hebt'er gheen acht op ghenomen: Ick
segghe onder andere Pag. 51. myt Galenus ende Hip-
pocrates, dat het pluysen, ende het oplezen van vloeken,
en veselkens, als een tecken sijn van upsinuigheyt/
of eene haest acustaende doodt.

Sieken.

Sont ghy my dit kunnen goet maken met de op-
gen woorden van dese Doctoren?

Sieck-

Sieck-meester.

Niet met de eyghen woorden / want sy hebben
in 't Griex gheschreven / en ghy en hebt gheene
kennisse noch ervarthejdt van dese tale.

Sieken.

Hoe weet ghy dat ? Ick soude wel met reden na-
dencken krijghen dat ghe selt niet een woort Griex
en verstaet / om dat ghe de woorden van Hippocra-
tes ende Galenus, in dese tale niet en wilt booz stel-
len. Doch laet ons hant woorden hooren / 't zy
in 't Griex, 't zy in 't Latijn.

Sieck-meester.

Ick sal se u op-segghe in het Latijn, ghesjelt se op
in haant staen van mijnen Uyl pag. 52. uyt Cornelius
Celsus, *de re medica lib. 2. Cap. 6.*

Sieken.

Seght se liever in 't Duytsch, en marckt ghedaen.

Sieck-meester.

Heer wel : Sy luyden aldus : Dit sijn oock teeke-
nen vande aerstaende doot, blecke vinghers en naghels,
en kouden aessem ; ofte indien iemandt in de kortle, of
waere sieckte, of uytinnigheyt, ofte in de pijn van 't
hoof, ofte longher, met sijne handen, vloeken en veselkens
sich van sijn kleedt, of van den by-gheleghen muet eenige
kleyne dincckens, die uyt-steken, af treckt.

Sieken.

Du sie tek soo klac als den dagh dat ghe eenen
rebaren medecijn-meester zijt / ende u beter ver-
staet aen het sieck-meesteren / als ghe deet aen uwe
picken of schijben. Du / seght wy daer / meynt ghy
dat ick die teekenen hebbe / die ghy daer opghetele
gibt / ende dat het met mijn leven ghedaen is ?

Sieck-meester,

¶ Is seker dat ghe in Doodts noot sijt,

Sieken.

¶ Ter goeder trouwe / is'er dan gheene hope van
lehen meer?

Sieck-meester.

¶ Ick en gaebe niet een duyt booz uw' lehen: 't is
niet u ghedaen ick en kan u niet helpen.

Sieken.

¶ In Godts naeme; als ghy mi niet helpen en
kunt naer het lichaem / ende den Sieck-meester niet
en kunt spelen / speelt dan den Ziel trooster, en staet
me by nae de ziele / want ick hebbe eentghe scrup-
pulkens en twijfelschijtheden daer in ick gheer-
ne gherust soude gheselt worden eer ick noch ster-
be.

Ziel-trooster.

¶ Hout se byp booz / en sijt wel verseker dat ick u
helpen / ende uw' ghemoot stellen sal.

Sieken.

¶ Ten eersten / ick ben ongherust in die woorden
Christi *Matth. 9. 48.* daer hy seght: Weest volmaecht,
ghelijck uw' vader, die in de hemelen is, volmaecht is:
dan een mensch soo volmaecht sijn als Godt / of-
se den hemelichen vader? ofte wat hope van salich-
te worden indien men soo volmaecht moet sijn
als Godt selbe? hoe sal ick dan dit verstaen?

Ziel-trooster.

¶ Is klaar dat een mensch soo volmaecht niet
213

7
en kan worden als Godt / maer dit is te verstaen /
dat hy daer toe moet trachten soo veel als sijne swack-
heydt, ende kracht sullen toelaten.

Sieken.

Ick sout oock soo verstaen / anderfang wte waer
het moghelijck in den hemel te gaen: maer hoe
verstaet ghy nu 't gene eertijds den Cardinael Gas-
par Quiroga gheseyt heeft van S. Ignatius, te weten/
dat hy hadde eene absolute volmaecktheydt in alles?

Ziel-trooster.

Dit hebbe ick in mijnen Antwerpischen Uyl *Pag. 41.*
daer ick segghe dat dit niet anders en is als Ignatius
tot eenen Godt stellen / alsoo eene absolute vol-
maecktheydt in alles, aen Godt alleen toegheschreven
kan worden.

Sieken.

Is dat niet een wonderlijck dinghen? waerom
en verstaet ghy die woorden / dat Ignatius eene ab-
solute volmaecktheydt in alles hadde / niet op den
selben sin / ghelijck de woorden Christi moeten ver-
staen worden / dat is / soo veel als de menschelijcke
kracht toelaet? Wepnt ghy dan de Papsken soo dom
en godloos sijn / datse sich laeten boozstaen dat een
sterflijck mensch in den selben graet van vol-
maecktheydt kan staen met Godt ofte den hemel-
schen vader?

Ziel-trooster.

Waerom segghen sy dan / ghelijck ick aentees
kenne in mijnen Uyl-spieghel *pag. 307.* dat hy *Tanquam*
humano fastigio celsior, dat is / Ghelijck als hooger dan
eenen mensch is?

Sieken.

Maer / mijnheer / ghy siet dat self wel: *Wans*
neer

neer se daer by-boeghen die woordcken *Tanquam*, ghelijck als, dat se niet en willen segghen dat *Ignatius*, oprechtelijck hoogher als eenen mensch was: **Anderfing** als yemant van u sou segghen dat ghe ghelijck als eenen *Dyl* sijt / men soude moeten segghen dat ghe eenen opzichten / ende waerachtighen *Dyl* sijt.

Ziel-trooster.

Gh'hebt ghelijck; soo verre en hadde ick noch niet ghesien:

Sieken.

Soo sal ick my dan hier in gerust stellen / te weten / dat een mensch niet en moet trachten sod' volmaecte te sijn als den hemelschen vader / dan voor soo veel als sijne kracht toelaet, ende dat oock *Ignatius* soedantigh gheweest is.

Ziel-trooster.

Dat moogh de byz doen.

Sieken.

Mijne tweede swaertigheyt / die ick hebbe / is dese: **E** schijnt dat ghe my beschuldicht van bezogh / of valscheyt / ofse ick en weet niet waer van / in ulven Antwerpschen *Uyl pag. 47.* als of ick sepde in de onstelensse &c. *pag. 27.* uut *Augustinus, lib. 22 de civit. Dei. C. 10.* dat 't sijnen tijde Kercken wieden ghehouwt ter eere der martelaren: Soude ick hier eenighe valscheyt of leughen begaen hebben / dat soude my leedt sijn / ende ick soude hier ober absolute verfoeken.

Ziel-trooster.

Dat mooght ghy wel doen: Want daer *Augustinus* seght dat men *Memorien* bouwde ter eere van d'heyls

9
d'heyligen / daer seght ghy datmen Kercken hou-
de: Waren de Memorien der Martelaren kercken? ghy
en verstaet de ghewoonte van de oude kercke niet.

Sieken.

Dusse ick wel dat de swarighepd so groot niet
en is als ick wel mepnde: Want aenghesten dat
wy in dit verschil stemmen op de authozteyt van
den H. Augustinus, soo moet ghy my bewyssen / tot
waghe gherustighepd / wat verschil dat'er is tus-
schen Kercken ende Memorien: 't en is niet ghenoech
dat ghe enckelijck bzaeght in ulwen Uyl pag. 47. of de
memorien der Martelaren kercken waren? ghy moet be-
wyssen dat neen/ ende toonen met'er dact wat on-
dersehey; dat'er is tusschen heyde: Want booz my
aengaende: Ick weet wel dat Augustinus, booz soo
veel de naemen aengact / op andere plaetsen van
sijne schriften / tusschen Kercken ende Memorien, geen
onderscheyt en maect: het ghene by *Lib. 1. de Civit.*
Dit Cap. 4. te bozen hadde ghenoemt *Memorias Apo-*
stolorum, noemt hy daernaer in't selve capittel *Basi-*
licas: Wederom *de Eccles. dogmat. sub finem*, gheef. hy se-
den selven naem: Hi saeken dat *Basilicas* geen Kere-
ke re seggen en is / gelijk het nochtans deurgaeng
by de Griexsche ende andere vaderg ghebruycht
woydt / soo en moet ghy my niet alleen toonen wat
Augustinus dooz Memorien der Martelaren verstaet / en
wat het booz plaetsen gheweest sijn / maer oock
watmen moet verstaen dooz *Basilica*: Dit sal moete
van u betwefen sijn / ofte andersing het bedrog valt
op ulwen eygen kop / ende niet op den mijnen.

Ziel-trooster.

Wat meynt ghy dan datmen ten tijde van Au-
gustinus, autaren en sacrficien hout ghelijck men
noch hedens daeghs siet by de Papiszen: soo als
ghy seght in d'ontckenisse, pag. 25.

Och sae ick wel expreffelijck! ick hebbe dat altyt gemeent/ende nu onlanck daer in noch meer bevestight gheweest doot de woorden van Augustinus die ghy self boozstelt in uwen Uyl Pag 47. want Augustinus spreekt daer 1. Van Autaeren op de welke men Sacrificie dede aen Godt. 2. Hy spreekt van Priesters die Sacrificie deden 3. Hy spreekt van 't Sacrificie selve/ segghende: Het Sacrificie selve is het Lichaem Christi het welck geoffert wort, niet aen haer, maer jaen Godt. 4. Hy seght dat men dit Sacrificie offerde tot gedachtenisse der Martelaren: Dit sijn immers de eyghen woorden die ghy self uyt Augustino hy ghebroecht hebt.

Ick moet dit nochtans wat breeder bevestigen met andere plaetsen van Augustinus: *Lib. 2. Retract. Cap. 11.* T'was de ghewoonte, seyt hy/ Lof sanghen te singhen aen den Autaer, 't zy voor d'offerande, 'tzy, als men uytdeylde aen 't volck het ghene gheoffert was: *Lib. 9. Confess. Cap. 13.* spreekt hy wederom van eenen Autaer, segghende dat sijne moeder op haer dootbedde begheert heeft / dat men haerder ghedachtenisse soude houden aen den Autaer: *Lib. 8. de Civit. Dei Cap. 27. ende lib. 20. Cap. 21. Contra Faustum Manich.* spreekt hy van Priesters staende aen den Autaer: *Lib. 20. contra Faustum Cap. 18.* seght hy dat de Christenen eene offerhande hebben van 't Lichaem ende Bloedt Christi: *Lib. 1. de Anima & ejus origine Cap. 11.* seght hy dat men het sacrificie des Lichaems ende Bloedts Christi niet en mach offeren voor de ghene die niet ghedoopt en sijn. *Lib. 22. de Civit. Dei Cap. 8.* spreekt hy van eenen Priester die in 't hups van eenen Edelman / offerde het Sacrificie van 't Lichaem ende Bloedt Christi: Dit is immers al-te-mael Daepsch / oft ick en verstaem'er niet aen.

Ziel-trooster.

Dat is toch waer dat ghy'er u niet aen en verstaet.

Sicken.

Sieken.

Ick bidde u / dan / als mijnen lieben ziel-trooster / leert my eens wat dat Augustinu: wilt seggen als hy spreekt van Autaren, en Priesters die aen den Altaer sonden / en van Sacrificie te doen, ende als hy seght / dat dit wag het sacrificie van t'Lichaem ende Bloedt Christi, en dat men dit offerde aen Godt; mer een/woort / alles ghelijck nu by de Papisten gheschiedt.

Ziel-trooster.

Is moghelijck dat ghe soo plomp zijt? weet ghy niet/ghelijck ick segghe in mijnen Uyl Pag: 47. dat het H. Avontmael op die tijden/eene offerhande ghenoem t'wiert? 1. Om dat daer in wiert gerepresenteert / ende gherememoreert Christi eenige offerande aen het kruys. 2. Om dat het broot ende wijn aldaer vande gheloobighen werden toegebracht / waermede niet allern het Avontmael wiert ghehouden / maer oock de Agapæ, ofte liefde-maeltijden. 3. Om dat de gheloobighen met ghebeden en danck-segginghen haer selven gheheet aen Godt op-offeren?

Sieken.

Waar seyt Augustinus suicke dinghen? Gheen van allen en staet'er: Augustinus en spreekt hier van gheen Avontmael daer de gheloobighen haer offerden aen Godt: maer hy spreekt van een sacrificie dat den Priester dede aen eenen Altaer. Hy spreekt oock niet een enkel woort van broodt ende wijn, maer van een sacrificie des Lichaems ende des Bloeds Christi, t'welck van den Priester wiert geoffert aen Godt: hy en spreekt niet van eenige representatie van Christi offerande aen het kruys / maer seght alleen dat men in dat sacrificie gheachtentse hiet van de Martelaren / iae / ghelijck ick nu dactelijck hier hozen sijne woorden
 hoor:

doozghestelt hebbe npt *Lib. Retract. Cap. 11.* Wy
maecht wel eyppesselijck onderscheydt tusschen de
offerande, ende tusschen het ghene uytghedeyle wiert
aen het volck: hoe segt gy dan dat Augustinus spreke
van het Avontmael, van Broodt ende wijn, ende van
eene offerande die de gheloovigen van haer selven
deden aen Godt?

Ziel-trooster.

Ik en segge supst niet dat Augustinus dit
seghe.

Sieken.

Wat seght van Augustinus hier op die plaetse *Lib.*
22. de Civit. cap. 10. ober de welke alleen / wy hier
disputeren? wat verstaet hy dooz den Autaer? wat
dooz den Priester? wat / dooz het sacrificie van het Lic-
haem ende Bloedt Christi?

Ziel-trooster.

Dooz den Autaer verstaet hy de tafel daer men
het Avontmael op hielt: dooz den Priester, den be-
dienaer: dooz t'sacrificie des Lichaems ende Bloeds
Christi, eene offerande van broodt ende wijn.

Sieken.

Wat reden hebt ghy om dit soo te verstaen/aen-
ghe sien dat de woorden van Augustinus heel anders
suyden?

Ziel-trooster.

Ik en weet u wat segghen: wy moeten dat
soo ghelooven.

Sieken.

Is daer me ghenoech dat ghe seght / wy moe-
ten dat soo ghelooven, daer de eyghen ende klare
woorden van Augustinus heel contrarie npt-ghen-
ghens

Ziel-

Ziel-trooster.

Wat hebben wy met Augustinus te doen als wy den H. Paulus hebben hoor onse desen *Philipp. 4. 18.* noemt de aelmoessen eene aenghenaeme offerande van lieflijcken reuck, ende gode behaeghlijck.

Sieken.

Maer Paulus spreekt hier van enkele aelmoessen die de Christenen hem hadden ghesonden / ende niet van het abontmael / noch van de Iesdemaeltijden / noch van pers dat het abontmael raecht: hoe komt dan dese spreuke hier te prooofte?

Ziel-trooster.

De twee oude schrijvers Arnobius ende Minutius Felix, segghen dat de Heydenen daer door ge-ergert werden / om dat de Christenen op die tijden eyghentlijck gheene Altaeren noch offerhanden en hadden.

Sieken.

Dese twee schrijvers leefden op dien tijt als de verborghinghe teghen de Christenen in haere meeste herte was: Toen deden de Christenen hunnen Godts dienst meest onder de aerde in de krosten van Roomen, gelijk men daer noch hedens-dachst uyt dupsent oude oberblijfselen sien kan: Sy hadden dan haere Altaeren / en offerhanden / en kercken / of Cappellen / of bidt-plaetsen (noemt het soo ghe begheert) maer in het heymelijck / ende hielden dit / soo seer als het mogelijck was / verborghen voor d'heydenen / gelijk men deurgaens uyt alle de outste vaders kan sien: want als se spreken van 't Sacrament / segghen met een woort ofte twee: De geloovighen weten wel wat dat wy segghen willen: Dit nochtan en kost soo verborghen niet blijven ofte de heydenen quaemen / hier en daer /
uyt

npt de gene die afsiele van het geloof/ of ander sijn
 pers/ te weren: alsoo beschuldichden sy de Christene
 gelijk men npt den boozsepden Minutius Felix han
 sien dat se in haeren Godsg-dienst een kleyn hin
 deken / in meel ghewonden / slachteden en offer
 den/ ende met stuyckens nptdeyden aen 't volck/
 hier dooz/ten volle niet onderricht sijnde/verzou
 den sy het sacrificie der Christenen en Communit.
 Verhalven den H. Ambrosius is soo geloofbaer als
 Arnobius ofte Minutius: Dese H. Bisschop *Lib. 1. offe.*
Cap. 41. circa med. sprekende van den H. Laurentius
 (die meer als sebentich jaeren booz Minutius, ende
 meer als hondert en vijftich jaeren booz de tijden
 van Arnobius leefde) seght dat hy tot den H. Sixtus,
 wanneer dese ghelegdt wiert tot de Martelle/
 gheseyt heeft: Heylighen Priester waer gaet ghy henen
 sonder Diaken? Dese selve woorden van Ambrosius
 heeft utw' lest ghedrucht Martelaers boeck / in 't
 leben vanden boozsepden H. Laurentius, maer de
 woorden die volghen / om dat het streekt reghen
 de Geusen, achter-ghelaten / te weten dese: Ghy en
 plocht noyt sonder my het sacrificie te offeren, ende ghy
 hadt my toebetrouwt het uytdeelen van 't bloed des Hee
 ren: Doozt ghe wel / soo vele saeren te bozen eet
 Minutius ende Arnobius leefden / wisten de Christe
 nen van een sacrificie te spreken / 't welck eerst ghes
 offert wiert/ende daernaet uytgedeylt aen het volck/
 soo was dan dit sacrificie wat anders als 't Abont
 mael. Nu, daer een sacrificie was / moesten Autacren,
 en Priesters sijn / want dit sijn Correlativa, dat is/
 het een en kan sonder het ander niet sijn/soo waer
 tend'er/van oock op die tijden Autacren.

Wat de kercken aengaet daer hebben wy eene
 klaere gheruyghentz af van Lucianus, die in de
 tweede eentve gheleest heeft: Dese in *Philopog.* bes
 schryft eene kercke der Christenen / met een ver
 gulden gewelfsel ende koperen deuren / daer men
 met trappen opklom etc. Lampridius, een Heyden
 schen schryber / getuyghe oock dat den Roomschen
 Keyser Alexander aen de Christenen een buyt ghes
 gheven

gheden heeft om haeren Godt daer te dnenen.

Hiermede ist meer als ghenoech/ ende soo ick sie
dat ghy my niet en kont boldoen / soo sal ick dan
mijn selben gherust stellen / dat ick / ghelijck ghy
nochtans boozgeeft/geenen botten slach hebbe ge-
daen noch bedroch/noch balschept begaen raeken-
de de woorden van Augustinus *lib. 22. de Civit. cap. 10.*
waer ober alleen de heele questte hier loopt.

Ick hebbe noch eene groote swaricheyt op mijn
herte/ laet ons eens sien of ghy my in dese beter
sult konnen troosten als in de boozgaende.

Ghy weet wel dat ghy in uwen Uylspieghel *Pag.*
137. dese consequentie maecht:

Den dupbel heeft de Masse ende Afsaren ghe-
presen / ergo hy is goet Roomsch Catholijck.

Ziel trooster.

Dat bekenne ick.

Sieken.

Ghy weet oock wel dat ick in de ontfeltenisse
Pag. 27. om te toonen dat dese utwe consequentie
soo los was als utwe herffenen/ ghebzaeght hebbe
of de dupbelen die *Matth. 8.* Christum, ende *Ahor. 16.*
Paulum, ende sijnen medegheselle presen/ oock goe-
de Catholijcken waeren of Christenen: hier op
wil ick / tot mijnen troost/ boldoeninghe hebben:
Want ick schroomde als ick dencke dat den dupbel
selt van mijne Keligte sou sijn: wat seght ghy
dan hier van?

Ziel-trooster.

Ick segghe dat de Roomsche leere / een leere der
duyvelen is, ghelijck ick oock segghe in mijnen Uyl
Pag. 53.

Sieken.

Hiermede en ben ick gheen sing boldaen: want
dit is alleen bulderen / sonder bewijs.

Ziel-

Een merckelijck ghebeelte van het laetste Deel van mijnen Roomschen Uyl-spieghel streckt hier toe/ om te toonen dat den dupbel goet Roomsch Catholijck is.

Sicken.

Is misschten daer ghy spreekt van eenen dupbel die soude ghebrecht hebben/ eenen anderen die soude berouwd ghehadt hebben? &c.

Ziel-trooster.

Daer wil ick u hebben: Want ick haeghe of de dupbelen dit ghebeensdelfick hebben gedaen: of dat s'het ghemeent hebben?

Sicken.

Ick segghe dat s'het tot spot van de Roomsche religie ghebaen hebben/ te weten/ ex supposito dat s'het ghebaen hebben/ want het staet in byt te ghelooben/ of niet.

Hier npt maek ick eene consequentie regel-recht contrarie aen d'ulve / aldus: Een goet Roomsch Catholijck en sal noyt spotten met de Roomsche religie / de dupbelen hebben met de Roomsche religie ghespot / soo en sijn dan de dupbelen gheene goede Roomsche Catholijcken. Siet ghe wel? dat komt'er van als men den guphelaer en de sorte-holle wolt spelen: alsoo magh ick seer wel gherust zijn dat den dupbel van mijne religie niet en is/ en daer op gherustelijck sterben.

Ziel-trooster.

Ghy steelt u al / mijnen vrent / ghy steelt u: hadt ghy mijne consequentie / die ick maek in mijnen Uyl pag. 53. wat het dooz-knauwt/ ghy en sout soo niet spreken.

Sicken.

Sicken.

Laet ons hoozen: Welcke is die consequentie:

Ziel-trooster.

Wij dese: De Roomsche leere is rene leere der
dubbelen / ergo de dubbelen sijn goet Roomsche Ca-
tholisch.

Sicken.

Hier op soude een Philosoph antwoorden: Nego
Antecedens: doch (of ghy misschien dese terminen
niet en verstant) dit is te segghen / ick loochene dat
de eerste voorstellinghe waerachtigh is.

Ziel-trooster.

Ick bewijs se: De Roomsche kercke belijdt
Christum met den monde / maer verloochent hem
mer' er herte en mer' er daer / soo deden de dubbelen
oock.

Sicken.

Nego Antecedens: Ick loochene wederom de eer-
ste voorstellinghe / te weten / dat de Roomsche ker-
cke Christum belijdt met den monde / ende mer' er her-
ten verloochent / hier zijt ghy glaf upt; want in
uwem Antwerpischen Uyl en hout ghy die voorstellu-
ghe niet proberen.

Ziel-trooster.

Ick stelle daer wel expresselijck dit argument /
mer twee hoozen / op syne koten. Ofte die dub-
bel die blechtede / ende eenen anderen die heroum
hadde &c. hebben' ghemeynt / ende de waerheyt
ghesproken / of niet? Indien se de waerheyt ghe-
sproken hebben / so waeren goet Roomsche Catho-
lich / maer hier upt en volght niet dat darrum die
dubbelen Christenen waeren de welke de waer-
heyt van Christus ende Paulus hebben gheseyt: dit is
de eerste.

B

Sicken.

Maer dit en is niet bewijsen dat de Roomsche kercke Christum belijdt met den monde/ende mer' er herten verloochent: Doch/ ick sal dit laten passeren: Laet ons nu nemen dat die dubbels die biechreden &c. de waerheyt gheseyt hebben / ick roone npt utw' eggen praeten dat oock de dubbels die de waerheyt seiden aen Christus, ende aen Paulus mede goede Catholijcken moeten gheweest zijn.

Ghy seght dat de dubbels die / met de waerheyt / de Messe ende Afsaten presen &c. daarom goet Roomsche Catholijck waren: Is dat niet waer? Is dit niet utwe eggen voorstellinghe in den Uylspiegel Pag. 181. ende in utweu Uyl pag. 53?

Wel aen dan: Maet de dubbelen hebben Christum met de waerheyt ghepresen / roepende / ghy sijt den Sone Gods, ende Paulum, roepende / dat hy eenen dienaer des Alderhooghsten was.

Ergo / indien / volghens utw' segghen / de dubbelen goet Roomsche Catholijck sijn gheweest om die reden / dat se met de waerheyt de Messe ende Afsaten presen / soo moeten dan / om de selbe reden / die dubbelen oock goet Catholijck sijn gheweest die Christum ende Paulum met de waerheyt hebben ghepresen: Nu moet ghy my roonen waerom dat de eene en de selbe reden meer plaetse grijpt in het eerste als in het leste.

Ziel-trooster.

Ich hebbe u dit alreede gheroont / met dese slotreden: De Roomsche leere / is eene leere der dubbelen / ergo de dubbelen sijn goet Roomsche Catholijck.

Sieken.

Wel: mijnen lieben vrent / siet ghy niet dat ghebetre nae den Noorden verzept zijt / daer ghe moet wesen in't Zuyden / waerom seyt ghy te voren dat

de duybelen goet Catholijck waeren? Was uwe reden niet om dat se de Masse ende Massaten ptesen se. En nu komt ghy hier met eene andere reden te boozschijn/ te weren / om dat de Roomsche leere eene leere der duybelen is / is dit niet lustigh ghespronghen van den og op den ezel? Doch hier van meer als ghenoech / want r'lop en is de koolen niet weert / ende de gheleerde mochten met ons spotten dat men hrakeel maken ober een geypen hay. Dooz de reste tek ben wel gherust / ende verseker dat den duybel gheen Roomsche Catholijck is. Iek sal dan komen tot eene andere swarigheyd.

In uwen Uyl spiegel Pag. 257. verhaelt ghy dat Maria adn eenen sekeren broeder Corradus verscheent is met het kindeken Jesus in haere armen: Waer op ghy dan uyt roept: Dit sijn voorwaer groote verborgenheden ende mirakelen, dat Christus die een volwasen man was eer hy ten hemel voer, nu kleyn der in den hemel gheworden is, jae soo kleyn als een sprakeloos teet kindeken dat noch staen noch gaen kan.

Iek hebbe u hier op ghebraeght in de Onsteltelisse &c. Pag. 27. of Christus als hy verscheen Apoc. 5. als een lam met seben hooznen en seben ooghen / soo een beest ende monster gheworden was / daer hy te bozen een mensch was? aenghesien dat ghy seght dat hy soude moeten een sprakeloos teet kindeken gheworden sijn / om dat hy als een kindeken verscheen: Wyne consequente verschilt niet een hay van de uwe: Maer ghy en hebt my hier ober in uwen Uyl niet voldaan.

Ziel-trooster.

Heb tek u niet voldaan? hebt ghy dan niet ghelefen het ghene tek hier teghen segghe Pag. 50?

Sieken.

Och jae tek: maer al wat ghy daer seght/en past noch

B 2

noch en doet niet meer tot beantwoordinghe van
mijne consequentie / als den smoel van een bercken
op eenen gouden rinck past.

Ziel-trooster.

Ik vraghe vooz eerst / of Christus wel oyt in de
ghedaente van een kindt is verschenen?

Sieken.

Wat wilt ghy hebben dat ick segghe / ja: ofre
neen? want 't staet uyt vry: segghe ick neen? soo
sijn wy het eens? maer ick vraghe u of hy het niet
en sou kunnen doen?

Ziel-trooster.

Dat is belachelijck / te vraghen of hy 't niet en
sou kunnen doen?

Sieken.

'En doet: Want schoon hy noyt in de ghedaen-
te van een kindt verschenen en waer / nochtans /
om dat ghy met uw' praeten te kennen gheeft dat
dit onmogelijck is / alsoo het onmogelijck is
dat Christus van een vol wassen man / ghelijck hy
hier was op de werelbt / een sprackeloos ende ter
kindeken ghetworden zy in den hemel / soo past op
uw' segghen wel dese vraghe / of hy dan in de ge-
daente van een kleyn kindt niet verschijnen en
kan?

Ziel-trooster.

Soude Godt dan doen al wat hy kan?

Sieken

Sieken.

22

Dat en bzaeght men u niet: Maer men bzaeght /
schoon hy her noyt ghedaen en hadde / of hy her
niet en kan doen?

Ziel-trooster.

Wat beschejdt heeft het dat men eenen hoop
klypberjen en sorte legenden van Munniken sal
berdedighen met waerachtighe Bybelsche histo-
rien ende openbaeringhen?

Sieken.

Ick en hebbe de legendē van de Munniken / met
de schyftuere niet willē berdedigē / als of se waer-
achtig waeren / maer ick hebbe alleen willen be-
toonen upt de schyftuer dat ge pzaet als eenen sot /
wanneer ge meyt onmogelijck te sijn dat Christus
verschenen zy in de gedaente vaneen kleyn kindt /
om dat hy / gelijck ge raeg-bolt van een bol-wasse
man / inden hemel niet kost worden een spake-
loos kindt: Ick hebbe u met dat exempel vande
schyftuere ghetoont dat hy daerom geen kindt en
sou moeren worden, al waert dat hy in de ghedaente
van een kindt eens verscheen / alsoo hy gheen beest
noch monster met seven hoornen ende seven oogen
gheworden en was / als hy met de daet in soo eene
ghedaente *Apoc. 5.* verscheen.

Ziel-trooster.

Daer is groot onderschejt tusschen verschijnen in
de ghedaente van een kleyn kindt / en tusschen een
kleyn kindt te sijn.

Sieken.

Dat ist dat ick oock segge: Waerom hebt ghy
dan in uwen Uyl-spieghel gheseyt dat Christus een
kleyn

23

kleyn kindt soude moeten gheworden sijn, inden hy
verschenen waer in de gedaente van een kleyn kindt?
Want / ghelijck ghy nu selve bekennt/daer is groot
onderschept tusschen verschijnen en zijn.

Ziel-trooster.

Het historijken schijnt te stellen dat Christus een
kleyn kindt zy gheweest.

Sieken.

T'en is niet waer.

Ziel-trooster.

Seght den antheur niet dat broeder Corradus,
dat kindeken ghekust ende aen sijn bozt gbedrukt
heeft?

Sieken.

Jaer hy: Hoe volght hier npt dat hy seght dat
Christus niet'er daer een kleyn kindeken was?

Ziel-trooster.

Het historijken en seght niet dat dit alles in den
schijn / ende in een enckel haest-verdwijnende
stoen soude gheschiedt sijn.

Sieken.

Ghenomen het hadde eene ure of twee geduert:
Hoe volght hier wederom npt / dat Christus inder
daet een kleyn kindeken was? Denckt eens hoe
lanck dat de Enghelen Gen. 18. verschenen aen Abra-
ham in de gedaente van mannen / aenghesien dat
hy se de voeten dee wasschen / het eten dede ghereet
maken / voozfelde / met hun sat aen de tafel / lanck
met hun sprack op den wegh naer Sodoma toe &c.
1577

23

Is'er niemant soo hot in de werelddt / die daer upt
sonde bestupen dat die Engheleu mer'er daer man-
nen waeren, ofte gheworden waren?

Ziel-trooster.

Verlijnen beteekent oock somtijds sijn.

Sieken.

Daer staet dat gheschreue

Ziel-trooster.

Op eene plaets te verlijnen, is op eene plaets te
sijn.

Sieken.

Men spreekt hier niet van op eene plaets te sijn,
maer van een kleyn kindt te sijn / ende Christus kost
wel op de plaets sijn / al hoe-wel hy daerom geen
kleyn kindt en was. Duyten twijffel die op eene
plaets verschijnt / is op die plaets / maer die op eene
plaets in de gedaente van een kleyn kindt verschijnt,
en is daerom inder daer gheen kleyn kindt.

Hiermede zijt ghy'er gantsch upt / ende alsoo is
mijn ghemoet wel gherust / in den ick desen doods
noot kan ontkomen / dat ick van mine medebroeders,
gelijck ghy meent pag. 50. niet en sal gecappittelt wor-
den, noch datmen my oock niet verbieden en sal meer te
preken, ofte te schrijven, om aen de Roomsche Kercke
gheen hinder te doen: Conyarie sal waer sijn om dat
ick u ober al soo wacker botmuple en by den neug
vants; want dat is tot groote eere der Roomsche
kercke / ende tot schaemte der Geusen.

Maer ick hebbe noch al eene swarigheyt op
mijn herte: Daer ons sien of ghy my ten min-
sten daer in suld konnen troosten ende gherust stel-
ten.

Ghy verhaelt in uwen Uyl-spieghel Fol. 406. en
407. twee historijens vnt Casarius, het een daer
Chri-

Christus onder de H. Hostie verschenen als een kleyn kindt / het ander daer hy verscheen hanghende aen 't kruys: Waer op ghy dan *Fol. 413.* seght dat her op ezels en schaeps. hoofden past te ghelooven dat de Hostie verandert in den heelen ghekruyften Christum, saemen met sijn houten kruys, yfere naghelen en touwen.

Men seght ghemeynlyck: Saeligh sijn se die bot sijn, want sy sullen ezels voor Godt sijn, is het dan een ezels bottighepdt sulckx te ghelooven / ghelijck ghy hier seght / ick bidde u dat ghe my wilt onderwijsen / want ick en soude niet gheerne verschynen vooz Godt als een ezels. hoest / ofte eenen ezel.

Ick hadde u gheseyt in de ontsteltenisse *Pag. 23.* dat de Papisten niet en moeten gelooven dat de H. Hostie in den heelen ghekruyften Christum verandert, hy kost daer wel in soo rene ghedaente verschynen sonder dese veranderinghe, ghelijck hy sonder veranderinghe verschenen was / als een lam / ende den H. Gheest / als een duyve. Wat hebt ghy hier teghen?

Ziel-trooster.

Ick hebbe in mijnen Uyl *Pag. 49.* gheseyt dat men hier spreekt van transsubstantie / ende soo niet als Christus verscheen in een lam / of den H. Gheest in eene duyve.

Sieken.

Sout ghy my wel kunnen betoonen dat *Casarius*, des geschichtschrijvers verhalende seght dat de H. Hostie ghetranssubstantieert was in Christum saemen met sijn houten kruys / yfere naghelen en touwen? Ter contrarie in beyde d'exempels noemt hy dit een visioen, ofte openbaringhe, die gheschiedde naer de transsubstantie, maer hy en seght niet dat de Hostie in den heelen ghekruyften

Christi

Christum, met kruys/ naghels/ &c. getranssubstantieert wiert.

Ziel-trooster.

Indien dit niet en gheschiedde dooz kracht van de consecratte / ende transsubstantie / soo en blend'et niet tot het ooghmerck van Caesarius, die daer dooz de transsubstantie wilde bevestighen/ noch tot versterkinge van den Priestter Adolphus, aen den welcken dit gheschiedde / ende in dese materie swack van gheloof was.

Sieken.

En volghet niet: Want dat Christus daer verscheen/ raecte de transsubstantie / ende alsoo blend'et tot versterkinge van den Priestter Adolphus, maer dat hy sich daer vertooude aē het kruys genagelt/ ende soo boozt/ waerē enchele omstandigheds/ die noch den persoon Christi, noch de transsubstantie niet aen en gingen/waerom oock Caesarius niet en seght dat de H. Hostie wesentlyck was veranderd in 't kruys/naghelen/tonwen &c. maer dat dit een visioen was: Alsoo schiet ghy ober al veel te hozt.

Wilt ghy hser van een schoon staetjen noch hebben: ghy spot in utwen Uyl. spieghel pag. 240. met een man die wederom levendig soude getworden sijn/ en lange jaeren met sijnē kinderen en vrouwe noch leefde: Ende om te toonen dat dit eenē fabel is/ brenghet ghy by dese woorden van Paulus Hebr. 9. T'is den mensch gestelt eens te sterven, en daernaer het oordeel: Dit is dan uw' argument: Alle menschen moeten eens sterben/ende daernaer geozdeelt worden/ ergo 'is een fabel dat dien opgheweekten man noch lange jaeren met sijnē kinderen ende hysvrouwe gheleeft heeft.

Ick hebbe ghetoont in de onsteltentisse pag. 25. dat dese not-reden niet meer en volghet upt de woorden

van Paulus, **Als dese:** Den stock staet indē hoeck/ **ergo** Godt is in den hemel: want indien utwe stor-
den goet waer upt kracht van de woordē Pauli, soe
soude dese / oock upt de selve kracht / moeten goet
sijn: Paulus seght dar alle menschen eens moeten sterven,
ende daernaer geoordeelt worden, **ergo** Lazarus opgeweckt
sijnde, en heeft daernaer met sijne susters niet gheleeten een
tafel, noch vele iaeren gheleest.

Ziel-trooster.

Ich hebbe hier tegen geseyt in mijnen Uyl pag. 40.
dat Godt dooz sijne almoghende kracht menigh-
mael soodanige dingen wercht/die den ghemeenen
reghel ende loop bande natuerē te buien ende te
hoben gaen.

Sicken.

Dit sijn al verlozen woorden / want daer en is
nemant die dit niet en weet ende bekent.

Ziel-trooster.

Sout ghn wel konnen bewijsen dat dien man
soe sekerlyck van den doode herweckt is / als Chri-
stus Lazarum heeft levendig ghemaect:

Sicken.

Deen seck: jaer dat meer is / seck soude / alst my
beltesde / het historien van dien man / by mo-
ghen loochenen / soe verre ist van daer dat seck het
selve soude moeten bewijsen soe waerachtich te
sijn als d'histozie van Lazarus: Dies niet teghe-
staende soe licht gy eben wel met den neus in het
stijck: want de questie en is hier niet of dat histo-
rien waerachtich is / maer de questie is of het
daerom onwaerachtich is ende ver dient uprighte-
lachen te worden om dat Paulus seght dat alle men-
schen eens moeten sterven, ende daernaer geoordeelt wor-
den

den, de questie is of dese uwe consequentie niet en berdent niptghelachen te worden? ick hebbe u / in 't exempel van Lazarus ghetoon't dat jaē / ende ghy en hebt in uwen Uyl dese consequentie niet konnen goet maken/ergo soo schiet ghy hier wederom te hoort / ende sit nu en fiet met twee langhe Ezels-ooren, die ghy my gheerne sount aengheplack't hebben / als ghy roept Pag. 42. Hier souw den Jesuit ons wederom vodden voor d'Evangelien in d'hant willen steken, hy stelt sijne historykens neffens de heylighe schriftuere, willende dat se moeten aenghenomen worden als Prophetische ende Apostolische schriften. Nu kan uwe gemeente soutrortie sien: want ick aenbeerde d'histoye van Lazarus als het woort Gods / en 't histoyken van dien man mach ick by loochenen als 't my belstet/maer ick segge noch eens/dat het een vuer schaeps-hoofst moet sijn / die seght dat die histoyken daerom moet upghelachen worden / ofte ontwaerachtich is / ou dat Paulus seght dat alle menschen eens moeten sterven ende daernaer gheoordeelt worden: Maer ick gheloobe dat ghe met al uw' berfant dese redeningen niet en vad't. Vaer ons dan wat anders by d'handt vatten: Ick hebbe noch een scrupul of twee die my mach'tich beswaeren/want ick hebbe achterdencken of ick tot noch toe goet Roomsche Catholijck ben gheweest / ende so bnyten dese religie gheene salicheyt te vinden en is / ick en soude bnyten die niet gheerne sterben.

Ghy seght onder andere in uwen Uylspieghel fl. 335. dat Maria, Jesus, en Anna, het voornaemste voorworsel vande Catholijcke religie ende Gods dienst is, dat se moeten als eene nieuwe Godtheydt aenghemerckt worden, en dat men die moet aenbidden, ende op haer vertrouwen in de plaetse van de H. Dryvuldicheyt, den Vader, den Sone, ende den H. Gheest. Dat en hebbe ick mijn leven noyt geloofst / noch van eenigh Catholijck hoozen leeren: Daerom wenschte ick wel dat ghy my de leerers of schrijvers voorstelde mit naeme / ende toenaeme/daer ghy dit upghelack't

haelt hebt: Ick hebbe by de Catholijcken wel hoor-
zen leeren dat men Maria, ende Anna mach bidden
dat se dit ofte dat / hoorz ons by Godt willen ber-
krijghen/ende dat heb ick oock somtijlen gedaen:
Maer dat Maria Jesus en Anna onse Oeffbuldicheyt
souden sijn in de plaetse van den Vader/den Sone/
ende den H. Gheest / dat en hoorde ick mijn le-
ben niet. Jae noyt Catholijck die sulcx gedaechte
heest/veel min dat dit het hoorz naemste hoorzwoep-
sel van haere religie ende Godtdienst soude sijn/
noch min dat het eene nieuwe Godtheit sou sijn.
Weet gy my beter hier ober te onderrichten/dort
het/ ende ghy sult my groorelijcx verobligeren/
wijst my de schrijvers aen die dit met sulcke re-
mijnen ghelcxer hebben.

Ziel-trooster.

Ick beken'et / ick en hebbe gheene schrijvers
noch Paepsche noch Geusche: Maer ick sal u seggen
wat'er in mijnen Uylspiegel staet Pag. 335. Ick heb-
be een boeck ghenoecht d'istorie van S. Anna &c.
op welckers eerste bladt een printe staet met
twee vrouwen / ende een kleyn kindken tusschen
beyde / de eene vrouwe op den rechter kant heet
eene kroone op het hooft / onder/ staet den naem
van Maria, onder het kleyn kindken staet den
naem Jesus, onder de andere vrouwe die op de sin-
ker handt is / staet den naem Anna, soo dat dese
dyp personen als in een bondelken saemen ghe-
boeght sijn / ende worden in't boeck selve altyde
alle dyp saemen ghenoecht / en saemen aenghe-
roepen / met uptghedruckte namen/ of aldus: Sin-
te Anna uwe derde, ofte / Sinte Anna met uwe derde.
Dier upt heb ick selve / sonder eenighen schrijver/
bessoren dat dese dyp nu het hoorz naemste hoorz-
woepsel van de Catholijcke religie ende Godtd-
dienst sijn.

En ick beslypte uyt uwt beslypt dat ghe eenen
 groote sorte bol ende bedriegher zyt? Ik hebbe nu
 meer als ghenoech: mijn scrupul is al verre ver-
 blyghen; ick sie dat ick tot noch toe goet Room-
 sch Catholijck ben gheweest / en dat ghy verdient
 of met den Dots-capzoen te sitten op 't hooft / ofte
 ergens op d' Ezels-hauck ghelyck men aen de
 plooye kinderen doet in de scholen: Want wie
 hoorde de daeghen sijns lebens sulck een beslypt:
 Maria, Jesus, en Anna, staen saemen gheborgh in ee-
 ne priete / sy worden in een seker boeck altyt alle
 dyp saemen genoemt ende saemen aengheroepen/
 ergo Maria, Jesus, en Anna, sijn het voornaemste
 doozwozpsel vande Catholijcke religie ende
 Godsdienst / sy moeten aenghemerckt worden
 als eene nentwe Godtheit in de plaetse van den
 Vader, den Sone / ende den h. Gheest etc? Wat
 beslypt ofte apparentie is dit? Ick sal van ster-
 ven in dat gheloof van de Roomsche Catholijcke
 Kercke / dat'er gheene andere h. Dypuldicheydt
 is / noch en kan wesen / als eenen waerachtighen
 Godt, ende dyp persoonen, den Vader, den Sone/
 ende den h. Gheest.

De tweede scrupul die ick noch hebbe is oer-
 tghene ghy in uwen Lylspiegel seght fol. 149. Ghy
 seght daer / dat het Evangelie van S. Franciscus, Chri-
 stus liden verwerpt / ende het liden van S. Franciscus
 stelt in sijne plaetse / en dan voeghd'er noch by/
 dat dit de oude Roomsche Kercke ghelooft, ende dat dit
 is oprecht Catholijck sijn. Dit is wederom een stuck
 t'welck ick mijn leven niet by de Catholijcken en
 hebbe ghehoort noch ghelesen: Weet ghy dan ee-
 wighe Catholijcke schrybers mischten / die lee-
 ven dat dit te ghelooven is recht Catholijck sijn?

Ziel-trooster.

Ick hebbe immers dit ghetrocken npt beeygen
boeken der Paven / naemelyck npt het boeck ghe-
noemt Ghelijckformicheden van S. Franciscus &c. Al-
twær verhaelt woxt fol. 194. hoe dat eenen dypbel
in een beseren lichaem beswozen ende onder an-
der ghebzaeght wiert / of S. Franciscus, ghelijck
Christus, vooz 't menschelijcke gheslachte sou lij-
den? Den dypbel antwoozdde: Het sal noch eerst
de werelt bekent wozen hoe dat Christi lijden in
desen mensch sal berntentwt wozen/dit was twee
saeren te hozen eer Franciscus de wonden Christi
ontfinck in sijn lichaem.

Sicken.

Is dit al? staet'er anders niet? Wel hoe? Ick
in vande hier niet een woozdt van 't ghene ghy
raect in uwen Vyl-spieghel: Daer en staet niet/dar
het lijden van S. Franciscus in de Roomsche kercke
gheselt woxt in de plaerte van 't lijden Christi; daer
en staet niet dat een oprecht Catholijck her lijden
Christi verwerpt: daer en staet niet anders als dat
S. Franciscus de wonden Christi soude ontfanghen/
ende dat alsoo het lijden Christi in hem soude ver-
nientwt wozen: beslypt ghy hier npt dat de Room-
sche kercke her lijden van S. Franciscus stelt in de
plaerte van 't lijden Christi? ofte dat men/om goet
Catholijck te sijn / het lijden Christi verwerpen
moet? Neemt by eenen key soo groot als ge zijt/
ende siet of ghy niet eer daer sult olte npt persen/
als soo eene slot-reden npt het historien / dat ghe
verhaelt. Hebt ghy my niet anders by te setten tot
bebestinghe van uwe slot-reden/soo sie ick wel dat
ghe niet anders en doet als de menschen bedy-
ghen.

Noch een scrupul / en daer-mede ghedaen. Ghy
seght in uwen Vyl-spieghel fol. 332. dat S. Ignatius, de
sijder

selber der Iesuiten, al schuddende en bevende, ende wan-
nende van sijne saligheydt, ghestorven is: Is dit soo?
Siet eens of ick gheen reden en hebbe / om / in de-
sen Doodts noot, in eene vterste benauwhepdt te
ligghen. Want / ist saeken dat soo een man die van
de heele werelt wierdt ghehouden hoor Hephlig/
soo ellendigh ghestorven is / eplaes! Wat sald'er
meer my / armen Uyl, noch gheschieden? waer sal
sien henen vaeren / als sulcke mannen recht henen
nae de helle toegaen? Seght my als mijnen goe-
den vrient / sijt ghy wel versekerd dat S. Ignatius op
sijn doodtbedde heeft ghewauchoopt van sijne sa-
lighepdt?

Ziel-trooster.

Sonde ick daer van niet versekerd sijn: hebt ghy
van niet ghesen in mijnen Uyl-spieghel dat ick dit
hebbe ghetrocken upt een seker boeck ghenoeemt
B. L. insettinghe der Roomscher kercke in 't by-voeghsel.
Pag. 20.

Sieken.

Wat's waer: maer is desen aetheur van soo
eene autozitept ende gheloofbarhept / dat men op
hem magh vast gaen sonder eenighe twijfelach-
tighept? wat was hy? Paepsch ofte Geus?

Ziel-trooster.

Wie sal dit eppentlyck konnen segghen / aen-ge-
sien dat hy sijnen naem alleen met een B. L. upt-ge-
druckt heeft? 't schijnt aen desen tijtel: Insettinghe
der Roomsche kercke, dat hy moet Paepsch gheweest
sijn.

Sieken.

Siet nu eens of ick gheen reden en hebbe om u
aen te spreken met de woorden die Paulus septe toe
Barjela den tooveraer *Act.* 13. 8. O ghy kindt des duy-
vels.

vels, vol van alle bedrogh, ende van alle arghlistigheyt, vyandt van alle gherechtigheyt, sult ghy niet op houdente verkeeren de rechte wegghen des Heeren? Ick vraghe u noch eens/ ghelijck ick elders gedaen hebbe: Wist ghy niet dat dien B. L. Balchafar Lydius was/ daer desen naem in 't boozsepde boeck tot tweemaal toe in 't lauck upt-ghedruckt staer? Wist ghy niet dat hy een ketter was? Wist ghy niet dat hy dit op sijn eppen autoriteyt hadde gesept sonder by te vzen ghen de ghetuyghnisse van eenen schryver alleen ghelijck men daer voor de ooghe kan sien pag. 107.

Hebt ghy upt dese boozsepde pagina 20. die woorden niet upt-gheschreven ende gestelt in uwen Uylspiegel fol. 333. te weten: Den Jesuit Gretzerus doet wel sijn beste om dese verhalighen te wederlegghen, maer die niet moetwilligh blinde en wile sijn, sal lichtelijck konnen mercken wat op elke uytvlucht te antwoorden zy? Zijn dit niet uwe woorden/ ende die van Balchafar Lydius? bekenet ghy hier heerde niet dat den Jesuit Gretzerus ghetoont heeft dat Ignarius op sijn doodbedde niet gewanchoopt en heeft? moest ghy dese bewijzen van Gretzerus niet te vozen om berre staen eer ghy dit grouwelijck stuck wederom op het papier stelde? is dat ghenoegh dat ghe seght dat men lichtelijck kan mercken wat op elke uytvlucht van Gretzerus te antwoorden zy/ daer van dupsent geleerde/niet een/ Gretzerus en heeft/ende niemant van de onghesudeerde ghemeente hem in 't latin niet lesen en kan noch verstaen/ oversulcx niet en konnen weten wat sijne uytvluchten zijn/ende hoe dat men de selve kan beantwoorden? heb ick die selve aen u niet gheseyt in de Onstelenisse pag. 15. waarom hebt ghy dit in uwen Uyl ober-geflaghen/ ende u niet herschoont vande leugen die ick u daer te laste hebbe gheseydt?

Du ben ick/ Godt lof/ in mijn ghemoet wel gherust siende dat al uw' segghen teghen de Papisten, maer enckele lasteringen of leugenen zijn. 't is niet meer als thot dat ick mijn testament make.